

Talouspolitiikan tehtävät

- Allokaatiotehtävä
 - julkisten hyödykkeiden tuotanto & jakelu
 - mitä tuotetaan, kuinka paljon ja kenelle?
- Distribuutiotehtävä
 - tulojen ja omaisuuden tasaus
 - mikä on oikeudenmukainen tulonjako?
- Stabilsaatiotehtävä
 - talouden vaihteluiden tasaaminen
 - millä keinoin? tarvitaanko ylipäätään? onko stabilsaatiosta enemmän haittaa kuin hyötyä?

© Mikko Mattila 1

Talouspolitiikan keinot

- 1) Rahapolitiikka (*monetary policy*)
 - korkotaso, rahan määrä
- 2) Finanssipolitiikka (*fiscal policy*)
 - verot, julkinen kulutus, julkiset investoinnit, siirtomenot
- 3) Valuuttakurssipolitiikka
 - valuutan ulkoinen arvo, pääoman siirtymisen rajoitukset
- 4) Teollisuuspolitiikka
 - yksityiset investoinnit, tukiaiset jne.

© Mikko Mattila 2

Talouspolitiikan keinot

- 5) Innovaatiopolitiikka
 - koulutus, t&k
- 6) Kauppapolitiikka
 - tullit ym. kaupan rajoitteet
- 7) Hyvinvointipolitiikka
 - kansalaisten sosiaalinen hyvinvointi, terveys jne.
- 8) Työmarkkinapolitiikka
 - työehtosopimusten sitovuus, työaika jne.
- 9) Kilpailupolitiikka
 - deregulaatio, yritystojen valvonta jne.

© Mikko Mattila 3

Talouspolitiikan keinot

- Raha-, finanssi- ja valuuttakurssipolitiikka voivat olla nopeavaikuttavia
- Muut politiikat vaikuttavat pitkällä aikavälillä
- EU:n vaikutus suomalaisten poliittisten päättäjien keinovalikoimaan?

© Mikko Mattila 4

Koulukunnat

- John Maynard Keynes (1883-1946)
 - *The General Theory of Employment, Interest and Money* (1936)
 - Keynesiläisyys painotti kokonaiskysynnän merkitystä talouden ohjauksessa
 - Vahva usko valtion sääntelymahdollisuuksiin
 - Sopi hyvin sosialidemokraateille
 - Joutui vahvan kritiikin kohteeksi 1960-luvulta lähtien
 - Nykyään uuskeynesiläisyys

© Mikko Mattila 5

Koulukunnat

- Keynesiläisyyden kritiikki:
- Milton Friedman (1912-) → monetarismi
 - paras tapa varmistaa tasainen kasvu on pitää rahan määrän kasvu vakiona → aktiivinen rahapolitiikka vahingollista!
- Uusklassinen koulukunta
 - rationaaliset odotukset
 - talouden toimijoiden eteenpäin katsova rationaalinen toiminta tekee aktiivisen talouspolitiikan vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi

© Mikko Mattila 6

Rahapolitiikan vaikutukset

- Jos hallitus tai keskuspankki lisää rahan määrää:
 - korkotaso putoaa (→ investoinnit kasvavat, valuuttakurssi halpenee → vienti kasvaa)
 - tuotanto kasvaa (→ työllisyys paranee, tulot kasvavat)
 - inflaatio kiihtyy (→ ennen pitkää korkotaso nousee)
 - Huom: kerroinvaikutus
 - Pitkällä tähtäimellä talous palautuu tasapainoon (raha on "neutraali")

7

© Mikko Mattila

Finanssipolitiikan vaikutukset

- Jos hallitus lisää valtion menoja tai laskee veroja tai kasvattaa budjettialijäämää:
 - tuotanto kasvaa (→ työllisyys paranee, tulot kasvavat)
 - korkotaso nousee, koska rahan kysyntä nousee → yksityiset investoinnit pienenevät
 - korkotason kasvu johtaa myös valuuttakurssin nousuun → vienti pienenee
 - ns. "crowding out" -ilmiö (nouseva korkotaso pienentää menolisäysten vaikutusta)
 - Huom: kerroinvaikutus

8

© Mikko Mattila

Finanssipolitiikan vaikutukset

- Pitkällä tähtäimellä:
 - valtion velkaantuminen ja inflaation kiihtyminen nostaa korkotasoa → yksityiset investoinnit vähenevät
 - talous palaa tasapainoon, mutta julkinen sektori on suurempi kuin aiemmin
 - julkisen sektorin kasvu siis tapahtui yksityisten investointien ja viennin pienenemisen kustannuksella

9

© Mikko Mattila

Intervention tehokkuus

- Finanssipolitiikka on erityisen tehokasta
 - kun korkotason sopeutuminen on hidasta
 - kun ulkomaankaupan osuus pieni
- Rahapolitiikka on erityisen tehokasta
 - kun korkotason sopeutuminen on voimakas
 - kun ulkomaankaupan osuus on suuri

10

© Mikko Mattila

Automaattiset vakauttajat

- Kaikki hallitukset noudattavat suhdannevaihteluita tasoittavaa politiikkaa, vaikka eivät niin haluaisikaan tehdä
- laman aikana verotulot laskevat ja menot kasvavat automaattisesti
- kasvukaudella päinvastoin

11

© Mikko Mattila

Budjettivaje

- Budjettivajeessa voidaan erottaa kaksi komponenttia:
 - syklinen vaje
 - rakenteellinen vaje
- Rakenteellinen vaje = "täystyöllisyysvaje" (*full-employment deficit*) = vajeen määrä täystyöllisyyden vallitessa
- Syklinen vaje = todellisen vajeen ja rakenteellisen vajeen erotus

12

© Mikko Mattila

Budjettivajeen seuraukset

- korkotason nousu (pitkällä tähtäimellä voi olla suuria vaikutuksia)
- julkisen velan kasvu (korkomenot ovat pois jostain muusta käytöstä)
- oikeudenmukaisuuskysymykset
- onko velka aina ongelma?

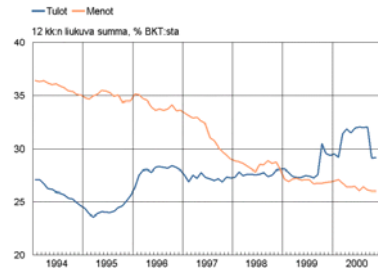
© Mikko Mattila

13

Tulot & menot

VALTIONTALouden TULOT JA MENOT ILMAN RAHOITUSTALOUSTOIMIA

21.1.2001
641
KT

Lähteet: Valtiokortti, Tilastokeskus ja Suomen Pankki.
Copyright SUOMEN PANKKI - FINLANDS BANK

© Mikko Mattila

4

Julkisen talouden tasapaino

JULKISEN TALouden TASAPAINO

21.1.2003
642
KT

Lähteet: Tilastokeskus, Valtiokortti ja Suomen Pankki.
Copyright SUOMEN PANKKI - FINLANDS BANK

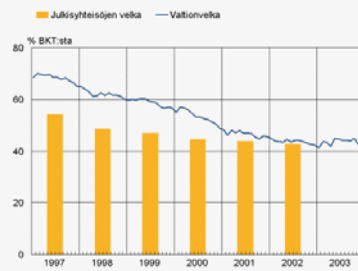
© Mikko Mattila

15

Julkisyhteisöjen velka

JULKISYHTEISÖJEN VELKA

30.1.2004
643
KT

Lähteet: Tilastokeskus ja Valtiokortti.
Copyright SUOMEN PANKKI - FINLANDS BANK

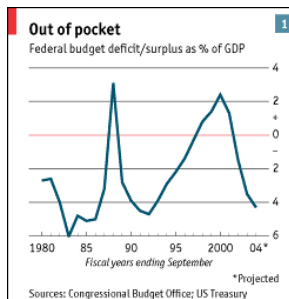
© Mikko Mattila

Vaje & velka (% BKT:sta)

Country	Financial Balance				Public debt			
	1970	1985	1995	2000	1980	1990	1995	2000
Australia	2.8	-2.8	-2.1	0.3	-	23.5	45.3	26.7
Austria	1.2	-2.6	-5.0	-1.1	37.3	57.9	69.2	63.5
Belgium	-2.1	-8.9	-3.9	0.1	78.7	125.7	130.8	109.3
Canada	0.8	-6.8	-4.1	3.2	44.0	71.5	97.6	103.2
Denmark	3.2	-2.0	-1.8	2.8	44.7	64.8	73.6	49.4
Finland	4.3	2.9	-5.2	6.9	14.1	14.5	58.1	44.0
France	1.1	-2.9	-5.0	-1.4	30.9	40.2	60.1	64.1
Germany	0.2	-1.2	-3.3	1.2	32.8	43.2	60.5	60.8
Italy	-4.0	-12.6	-7.0	-0.3	58.1	104.5	124.2	110.8
Japan	1.7	-0.8	-3.7	-6.6	51.2	61.4	76.0	123.2
Netherlands	-1.1	-3.6	-3.7	2.2	46.9	78.8	78.6	56.1
Norway	3.2	9.9	3.3	14.8	47.6	32.4	41.1	29.3
Portugal	-	-7.5	-5.8	-1.5	33.0	65.3	65.9	54.2
Spain	0.0	-6.8	-6.5	-0.3	18.3	50.6	71.4	74.4
Sweden	4.6	-3.8	-7.0	4.1	44.3	44.3	79.8	62.1
UK	2.9	-2.8	-5.6	1.9	54.0	39.1	59.0	53.8
USA	-1.1	-3.2	-1.9	1.7	37.0	55.3	62.2	59.4
OECD	0.1	-3.4	-3.3	1.5	41.0	56.3	69.2	72.7

© Mikko Mattila

USA:n liittovaltion vaje

Lähde: The Economist 7.11.2003

© Mikko Mattila

18

Julkistalouden vaje suurissa EU-maissa ja Japanissa (% BKT:sta)

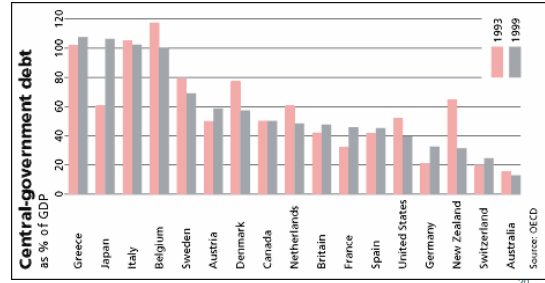
Maa	2000	2001	2002	2003*	2004*
Britannia	3.9	0.8	-1.3	-1.9	-2.2
Italia	-0.7	-2.7	-2.5	-2.4	-2.8
Ranska	-1.4	-1.5	-3.2	-3.6	-3.3
Saksa	1.1	-2.8	-3.6	-3.7	-3.3
Japani	-7.4	-6.1	-7.1	-7.7	-7.8

*Ennuste, Lähde: OECD Economic Outlook

19

© Mikko Mattila

Valtionvelka 1993-99

© Mikko Mattila

20

Suomen talouden tunnuslukuja

	1994	1998	2000	2002*
BKT (mrd eur)	87,8	116,0	131,1	140,5
Työllisyysaste (%)	59,9	64,1	66,9	67,7
Työttömyysaste (%)	16,6	11,4	9,8	9,1

© Mikko Mattila

21

Valtiontalous

- Valtiontalous voidaan jakaa budjettitalouteen ja budjetin ulkopuoliseen talouteen
- Budjettitalous:
 - EK, TP, VN, ministeriöt, virastot ja laitokset
- Budjetin ulkopuolinen talous:
 - valtion liikelaitokset
 - budjetin ulkopuoliset rahastot
 - esim. maatalouden kehittämisrahasto, valtion asuntorahasto, valtion eläkerahasto (TEL-rahastot?)
 - KELA ja Suomen pankki
 - valtionyhtiöt

© Mikko Mattila

22

Valtiontalous

	1994	1998	2000	2002
Menot (mrd euroa)	32,0	32,8	32,9	35,8
Rahoitusjäämä (mrd euroa)	-9,5	-1,7	4,5	1,2
Rahoitusjäämä (% BKT:sta)	-10,8	-1,5	3,5	0,9
Valtionvelka (mrd euroa)	51,7	69,8	63,4	60,6
Valtionvelka (% BKT:sta)	58,9	60,2	48,4	42,5

© Mikko Mattila

23

Kunnat & rahastot

	1994	1998	2000	2002
KUNNAT				
Menot (mrd euroa)	16,8	19,6	20,9	23,6
Rahoitusjäämä (mrd euroa)	1,2	-0,4	0,3	0,0
Rahoitusjäämä (% BKT:sta)	1,3	-0,3	0,3	0,0
RAHASTOT				
Rahoitusjäämä (mrd euroa)	3,3	3,6	4,4	4,1
Rahoitusjäämä (% BKT:sta)	3,8	3,1	3,3	2,9

© Mikko Mattila

24

Rahapolitiikan toimivuus?

- Rahapoliittisten keinojen käyttöön liittyy aina viiveitä:
 - havaintoviive
 - päätöksentekoviive
 - implementaatioviive
 - vaikutusviive
- Kestää 1-2 vuotta ennen kuin rahapolitiikka alkaa vaikuttamaan
- Monetaristien johtopäätös: rahapolitiikkaa ei kannata käyttää aktiiviseen talouden säätelyyn → politiikkasäännöt parempia

25

© Mikko Mattila

Ricardon ekvivalenssi

- Jos julkinen sektori laskee veroja tavoitteenaan tuotannon kasvu, kasvaa julkinen velka → maksettava joskus takaisin
- Rationaalinen eteenpäin katsova kansalainen tietää tämän, eikä muuta käyttäytymistään → kulutus ei kasva
- Eli: budjettivajeen kasvattamisesta ei odotettuja hyötyjä

26

© Mikko Mattila

Rationaaliset odotukset

- Lucasin kritiikki: taloudelliset toimijat katsovat eteenpäin, menneisyydellä ei voida kovinkaan hyvin ennustaa heidän käyttäytymistään
- Esim. jos hallitus lisää valtion menoja, rationaalinen toimija odottaa tulevaisuudessa veronkorotuksia → kuluttaa vähemmän → ei odotettuja vaikutuksia
- Onko ainoastaan yllättävillä toimilla vaikutuksia?

27

© Mikko Mattila

Kokonaistarjonnan säätely

- Koska kokonaiskysynnän säätelyn tehokkuus on asetettu kyseenalaiseksi, ovat hallitukset keskittyneet viime aikoina yhä enemmän tarjontapuolen säätelyyn (*supply-side politics*)
- Julkisen intervention tarkoituksena parantaa markkinamekanismin toimintaa
- Tarjontapuolen säätely tarjoaa vähemmän mahdollisuuksia lyhytnäköiseen manipulointiin

28

© Mikko Mattila

Tarjontaan vaikuttamisen keinoja

- Kilpailupolitiikka
 - markkinoiden keskittymisen estäminen
 - EU:n rooli tärkeä
 - Esim. Kesko-Tuko -kauppa
 - markkinoiden vapauttaminen (esim. telekommunikaatio, sähkömarkkinat, julkinen liikenne)
- Työmarkkinapolitiikka
 - työmarkkinoiden tehostaminen (työttömyyskorvaukset, työnvälityspalvelut jne.)
 - ammattiliittojen vaikutusvallan pienentäminen (esim. yleissitovuuden lieventäminen)

29

© Mikko Mattila

Tarjontaan vaikuttamisen keinoja

- Panostaminen inhimilliseen pääomaan (*human capital*)
 - koulutuksella on positiivisia ulkoisvaikutuksia → markkinamekanismi ei tuota tarpeeksi koulutusta
- Verotusratkaisut
 - yhteisövero, pääomavero jne., Lafferin käyrä
- Yritystuet
 - innovaatioiden edistäminen, strategiset yritykset (esim. puolustusteollisuus)

30

© Mikko Mattila